

Motion till riksdagen 2025/26:4090

av Tony Haddou m.fl. (V)

med anledning av prop. 2025/26:235 Skärpta regler om utvisning på grund av brott

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2025/26:235 Skärpta regler om utvisning på grund av brott.

1 Propositionens huvudsakliga innehåll

De lagändringar som föreslås i propositionen syftar till att möjliggöra utvisning av fler utlänningar som begått brott samt att förlänga återreseförbuden, i fler fall även utan tidsbegränsning. Förslagen innebär bl.a. att ett brott ska vara utvisningsgrundande redan när den utdömda påföljden är strängare än böter samt att avvägningen mellan skäl för och emot utvisning oftare ska utfalla till förmån för utvisning. Vidare föreslås att de särskilda, kvalificerade kraven för utvisning av utlänningar som kommit till Sverige före 15 års ålder ska tas bort.

Därutöver föreslås att verkställighetshinder inte längre ska beaktas av allmän domstol vid prövning av utvisning samt att åklagare ska vara skyldiga att yrka på utvisning i samtliga fall där brottet är utvisningsgrundande. Propositionen innehåller även förslag om skärpta straff för vissa brott enligt utlänningslagen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2026.

2 Bakgrund

Förslagen grundar sig på betänkandet SOU 2025:54 från utredningen Ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott. Under remissförfarandet framfördes

omfattande och skarp kritik från ett stort antal remissinstanser mot de föreslagna skärpningarna. På detta följde Lagrådets yttrande, där förslagen tydligt avstyrktes.

Reglerna om utvisning på grund av brott ändrades så sent som den 1 augusti 2022 (prop. 2021/22:224). En återkommande invändning från såväl remissinstanser som Lagrådet är att tiden sedan denna reform är alltför kort för att dess effekter ska kunna utvärderas på ett tillförlitligt sätt.

3 Vänsterpartiets synpunkter

Vänsterpartiet har i tidigare motioner om migrations- och straffrätt motsatt sig förslag inom Tidöavtalet rörande exempelvis vandelskrav och sänkt straffbarhetsålder. Vi stod inte heller bakom proposition 2021/22:224 Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk som drevs igenom av den förra regeringen.

Proposition 2025/26:235 måste ses i ljuset av flera andra genomgripande reformer på migrations- och straffrättens område som regeringen genomför. Utvisning och återreseförbud är mycket ingripande åtgärder som påverkar grundläggande rättigheter, däribland rätten till familjeliv. Det är därför avgörande att lagstiftningen uppfyller höga krav på förutsebarhet, rättssäkerhet och proportionalitet.

En sådan bedömning måste göras utifrån de samlade konsekvenserna av samtliga pågående reformer. I likhet med Lagrådet och ett stort antal remissinstanser anser Vänsterpartiet att dessa konsekvenser i dagsläget inte går att överblicka.

Av bl.a. detta skäl bör förslagen i proposition 2025/26:235 inte genomföras.

3.1 Avsaknad av skäl

Vänsterpartiet föreslog i motion 2021/22:4644 att proposition 2021/22:224 skulle avslås. Trots detta trädde den i kraft i augusti 2022.

Vi motsatte oss då en utvidgning av möjligheterna till utvisning på grund av brott, eftersom skärpningarna bl.a. bedömdes sakna tillräckligt underlag. Samtidigt menade vi att förslagen riskerade att underminera grundläggande rättssäkerhetsprinciper.

Eftersom utvisning är en av de mest ingripande åtgärder som staten kan vidta mot en individ måste den användas med stor restriktivitet. Förslagen i 2022 års proposition tog enligt Vänsterpartiet inte tillräcklig hänsyn till individens anknytning till Sverige, såsom familj, barn, lång vistelsetid och social etablering. Detta innebär en risk för att personer som i praktiken har hela sitt liv i Sverige utvisas, vilket vi menar kan vara opropor-tionerligt i förhållande till brottet.

Vänsterpartiets kritik mot proportionaliteten är nära kopplad till en bredare rätts-säkerhetsinvändning. Vi menar att lagstiftningen successivt har förskjutits i en riktning där grundläggande straffrättsliga principer gradvis urholkas. I denna utveckling riskerar utvisning att gå från att vara ett komplement till straff till att i praktiken fungera som ett dubbelt straff, där konsekvenserna kan bli mer ingripande än själva fängelsestraffet. Detta skapar en ojämlig rättstillämpning där personer utan svenskt medborgarskap behandlas väsentligt hårdare än andra, i strid med grundläggande rättsstatliga principer.

I proposition 2025/26:235 finns inga förslag som föranleder en omprövning av denna kritik från vår sida. Tvärtom förstärks bilden av en principiell utveckling där rätts-statliga värden riskerar att trängas tillbaka till förmån för en rasistisk symbolpolitik.

Lagrådet har särskilt betonat att det saknas tillräckliga skäl för de nya förslagen och att 2022 års reform ännu inte kunnat utvärderas på ett tillförlitligt sätt. Vänsterpartiet håller med och vill i detta sammanhang även framhålla att det redan i dag finns möjligheter att utvisa personer vid lägre straffvärden än sex månaders fängelse, beroende på återfallsrisk och brottets karaktär. Brottsförebyggande rådet har dessutom i sitt remissvar tydligt visat att de förväntade brottsförebyggande effekterna av de föreslagna skärpningarna är mycket begränsade.

Vänsterpartiet delar uppfattningen att det inte presenterats tillräckliga skäl för att motivera de föreslagna lagändringarna.

Av bl.a. denna anledning bör förslagen i proposition 2025/26:235 inte genomföras.

3.2 Åklagare ska vara skyldiga att yrka på utvisning m.m.

När det gäller förslaget om att åklagare ska vara skyldiga att yrka på utvisning i alla utvisningsgrundande fall (8 a kap. 8 §) anför Lagrådet bl.a.:

Att gå fram med ett förslag som har utsatts för en så massiv och enligt Lagrådets uppfattning befogad kritik från remissinstanser med stor kunskap och omfattande erfarenhet på området är inte rimligt. Den föreslagna ordningen är inte bara systemfrämmande. Den är också oförsvarlig både av effektivitetsskäl och av hänsyn till alla tilltalade som i rättegången ska hotas med utvisning, trots att det för den som framställer utvisningsyrkandet står klart att utvisning inte kommer att ske.

Vänsterpartiet instämmer i denna kritik. Förslaget strider mot åklagarens objektivitetsplikt och riskerar att undergräva förtroendet för rättsväsendet. Det är enligt oss anmärkningsvärt att regeringen går vidare med förslag som mött så omfattande och kvalificerad kritik. Regeringens handlande väcker allvarliga frågor om lagstiftningsprocessens inriktning.

Kritiken delas av flera tunga remissinstanser. Civil Rights Defenders avstyrker samtliga huvudförslag och pekar även på att utredningens direktiv varit alltför styrande. Delegationen för migrationsstudier (Delmi) framhåller att flera förslag riskerar att strida mot EU-rätten och Sveriges internationella åtaganden, särskilt vad gäller proportionalitet, barns rättigheter och hanteringen av verkställighetshinder. Sveriges advokatsamfund varnar för negativa effekter på rättsprocessen, såsom minskad benägenhet att erkänna brott eller medverka i utredningar. Diskrimineringsombudsmannen lyfter risker för rätten till familjeliv och barns rättigheter samt pekar på svårigheten att överblicka de samlade konsekvenserna av de parallella reformerna.

Vänsterpartiet delar dessa bedömningar och anser därför att förslagen i proposition 2025/26:235 inte ska genomföras.

3.3 Avslag

Vänsterpartiet vill slutligen understryka att effektiv lagföring och möjligheten att utvisa utlänningar som begår allvarlig eller upprepad brottslighet är viktig. Brottsbekämpning är ett legitimt och viktigt samhällsintresse.

Men även brottsbekämpande insatser måste hålla sig inom rättsstatens ramar och respektera grundläggande fri- och rättigheter. Inskränkningar får endast ske med stöd i lag, för ett legitimt syfte samt när de är nödvändiga och proportionerliga.

Regeringen har under kort tid genomfört ett alldeles för stort antal parallella inskränkningar inom migrations- och straffrätten för att deras effekter ska vara möjliga att överblicka. I det aktuella fallet har alltså dessutom en liknande reform genomförts relativt nyligen och ännu inte utvärderats.

Mot bakgrund av allt som anförts i motionen bör proposition 2025/26:235 avslås. Detta bör riksdagen besluta.

Tony Haddou (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Håkan Svenneling (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Gudrun Nordborg (V)

Jessica Wetterling (V)